

Nimam navade, da bi se dosti pečal z lasmi in nohti in ko jih zanemarjam živ, ne verjamem, da se bodo trudili še v grobu. Onim, ki lasem in nohtom posvečajo večjo pozornost, onim rad verjamem, da jim bodo še rasli, in jim je priporočati, naj si v grob vzemo glavnik in ogledalce in škarjice in pilo in drugo vajeno pripravo za vsakdanjo potrebo.

Nič se ne ve.

Pa ne vem, ko od nekdanj rad pišem in ne neham, dasi sem star, ali se mi ne bo še v grobu kaj pisalo kar samo od sebe, tako rekoč iz navade. Kakor drugim lasje rastejo v grobu in nohti — tudi tako rekoč iz navade.

Pa utegne biti prav, če mi kos svinčnika dajo v grob in beležnico. In bom ta svinčnik in to beležnico štel za čin posebne pozornosti nasproti mojim smrtnim ostankom. Čez mesec dni pa bi prosil, da mi odpro grob. Ne zaradi rokopisa, nikakor ne, nego rad priznam, da mora biti red in da mrtvi ne bi smeli uganjati konkurence živim.

Ampak naj mi dajo v krsto zgolj najnovejši pravopis. Takrat bo gotovo zopet drugačen, da preveč ne zaostanem za jezikom in bi me bilo sram.

## NA PRAGU ŽIVLJENJA

FRANCE BEVK

Modesta je hitela mimo delavcev, ki so se vozili na kolesih, mimo prodajaln, ki so jih že zapirali. Bila je sobota, dan plačila, hkratu zadnji dan meseca. Delavske žene so hitele nakupovat, saj jim je že v petek zmanjkalo denarja. Nekatere krčme so že objestno šumele. Na hribih za mestom še ni ugasnila kri umirajočega dneva, ko so že gorele nekatere luči. Vžigale so se druga za drugo. Po vseh ulicah je vel duh po pomladi. Na vogalih so gizdalini pričakovali dekleta. Maj . . . Modesta ni videla vsega tega. Ni slišala mestnega šuma, ne čutila vonja južnih cvetic, ki ji ga je sapa prinašala iz vrtov. V prsih je nosila svoj poseben smeh, v katerega se je potapljala z vso dušo. Zdelo se ji je, da ima peroti in da se ji noge ne dotikajo tal. Na obrazu sladkost, spremešana z neznano tesnobo. Že pred uro je prejela svojo tedensko plačo. Kod je ves ta čas hodila?

Zavila je v veliko, starinsko hišo v stranski ulici. V mračni, tlakovani veži je nenadoma obstala in se zgrozila. Bilo ji je, kot da se je stoprv prebudila iz sanj . . . Hiša s temnimi okni je bila ko gladen volk, ki oklepa dvoje dvorišč ko plen. In ljudi. Tu je bil Modestin dom. In dom mnogih, ki jih je komaj po imenu poznala. Stopnice, mostovži, vrata, vrata. Za vsakterimi teh vrat posebno življenje. Kriki, smehi,

jok. Duh po jedeh in plesnobi. Na stopnicah so se igrali otroci. Iz temne globine drugega dvorišča je ko iz žrela zveri prihajala pesem šivilje o dekletu, ki je umrla od prve ljubezni in zdaj leži v grobu.

Ob tej pesmi je Modesti drobna bolečina presunila srce. V tistem trenutku je odganjala še vsak spomin na žalost in na smrt. Tekla je po stopnicah, ki so ji cvrkutale pod nogami, in stopila v mrak hodnika. Prav na koncu je v temi otipala gladka vrata brez kljuke, brez vizitke. Sunila je vanje, da so se odprla.

Vstopila je v nizko, temno kuhinjo. V nosnice ji je udaril duh po polenti in plesnobi. Luč, ki je visela nad veliko mizo, sta ovijali sopara in dim. Njena svetloba se je obupno razlivala po stenah in po borni opravi. Modesti je za hip ugasnil svet njene notranjosti. Tudi mračna in umazana veža, simbol najnižkotnejše vsakdanjosti, je bila pozabljena. Ta prostor, ki je bil hkrati kuhinja, družinska izba in spalnica za brata Karla, je bil zanjo poseben svet. Vsak večer, ko se je vrnila z dela, jo je objel čar domačnosti. Vse, karkoli ji je trapilo srce, je zagrnil v pozabljenje. Nasmehnila se je.

„Dober večer!“ In se je začudena ozrla po obrazih: „Pa kako se držite?“

Na njen smeh, na njene besede so le nekaj zamrmrali. Mati je stala ob ognjišču in mešala v kotliču. Zajetno telo se ji je zibalo in se ji ohlapno potresalo ko napol prazna vreča. Oče je bral iz kosa časnika, ki ga je bil pobral kdo ve kje. Močne obrvi so mu visele ko strešica nad vdrtimi očmi, od njih je padala senca na blede lica. Leto in dan je prebil v postelji, zdaj je paberkoval za delom, kjer je nanoslo. Zaslužil je komaj za tobak, ki ga je kadil kljub zdravnikovi prepovedi. „Človek mora nekaj imeti od življenja ...“ Karl, zijalo z velikimi, štrlečimi ušesi, je zvonil z nogama. Strmel je v knjigo in se delal, kakor da se uči. Tudi Amalija je bila že doma. Navadno je prihajala zadnja. Zdaj je sedela v isti obleki, v kateri je hodila v urad, še klobuka si ni dela z glave. Levo nogo je zibala, igrala se je z nožem. Glavo je imela sklonjeno. Bilo je videti, kakor da se v mislih z nečim bori.

Na nji so najdelj počivale Modestine oči. Kaj ji je? Dà, bila je drugačna. Še zvitek črnih las, ki ji je visel na čelo, se ji je bil iztegnil kot grozeč kazalec. Nad vsemi je viselo neko mračno vzdušje. Modesta je čutila, kako polagoma pronica tudi vanjo. Pogledali so jo skoraj očitaše, ko da je s svojim nasmehom in besedo nekaj oskrunila. Otepala se je skrivnostne tesnobe, ki se je je polasčala. Saj bi bila kljub nekemu strahu najrajši vriskala. Zaman. Občutila je, kako ji je nekaj ko težka, mračna kaplja kanilo v dušo.

Zdrznila se je, z muko je odtrgala pogled od domačih, od sten, stopila v prvo sobo. Postelja, stol, komoda. Nič drugega. Tu sta spala oče in mati. Stene so bile puste, kot da jih je do kosti izlizala beda. Medla svetloba, ki je padala z ulice, jih ni mogla oživeti. Očetova bolezen je požrla večino pohištva . . . Vstopila je v drugo sobo. Naglo, kot da jo je groza pred to siročino. Dve postelji sta stali druga za drugo, omara za obleko, kovčeg in mizica. Na steni je viselo napol slepo zrcalo.

Vžgala je luč, po stenah se je razlila svetloba. V tem medlem blesku domačnosti dekliške sobe se je raztopil mrak, ki ji je bil legel v srce. Oddahnila se je, ko da je vrgla težo s sebe, in stopila pred zrcalo.

Uravнала si je črni koder las, ki ji je padal na uho. Nikoli ni tako skrbno ogledovala svoje vnanjosti kot tiste dni. V dneh doraščanja, ko je tako čudno plalo v nji, da je vse ljubila in vse sovražila, se je sama sebi zdela grda. In je trpela. Nenadoma se je vse spremenilo v nji kakor v gozdu na pomlad. Prigovarjala si je, da je lepa. Z muko se je otepala nekega notranjega glasu, ki je to zanikal. Dà, bila je suhljata, blede. In telo, kot da se ne more razviti. Otroškost njenega obraza, se je že umikala ženskosti. Če je stala pod lučjo, so ji dolge trepalnice delale senco na lica. Stresla je glavico ko žrebe, da so ji zavihrali črni, ostriženi lasje. Pustila si jih je zopet rasti, že so ji segali do tilnika in v rahli krivulji stremeli nazaj proti koreninam. Bila je polna sokov ko pomladno drevo. Nekaj svežega, čistega je bilo na njeni celi postavi; strastni obeti neznanih radosti, ki jih še ni poznala.

Dvignila je glavo in zaprla veke, kot da sladko razmišlja. Telo ji je spreletel žgoč ogenj, čutila ga je do konca prstov. Nato si je natrla ustnice, da so ji bile krvavo rdeče. To je bilo njeno edino lepotilo. Na ustih, ki jih še nihče ni poljubljal, ji je ležal rahel nasmeh. Isti nasmeh je imela v očeh. Naj je bila vesela ali bolešno zamišljena, se ji izraz skoraj ni izpremenil. Izraz neke neutešene žeje po življenju. Brez trpke bojazni, ki jo opazujemo pri zrelih dekletih. Saj ona ni imela ničesar izgubiti. Ona je še vsega pričakovala.

V novem razmišljanju se je ogledovala ko zaračarana. Izza njene podobe v zrcalu se je nenadoma izobličil drug obraz . . . Bolešno se je predramila. Vzela je iz torbice rjav zavitek in ga je skrila pod odejo. Na mizico je usula denar in ga preštela. Petnajst lir je stisnila v pest in tako obsedela. Bala se je stopiti v tesno ozračje kuhinje, rada bi bila sama s svojimi mislimi in čuvstvi. Pa saj je bila preveč razburjena in raztresena. Čarobne slike domišljije so se ji tako čudno mešale in prepletale, da je trpela.

Dvignila se je in z neko bojaznijo stopila med domače. Mati je pravkar pogrinjala mizo. Amalija se je bila odkrila in vrgla klobuk na omaro. Oči so ji blodile po kosu raztrganega časnika, kot da obupno nekaj odkrivajo izza mastnih črk.

Modesta je molče porinila pred mater denar in sedla. Ni je pogledala. Zdelo se ji je, da se je mati z vsem telesom nagnila nad srebrnike. Hčer je ošinila s kratkim pogledom.

„Ali ti niso povišali plače?“

Za teden dni dela petnajst lir. Pred tednom so jo bili predstavili v drug oddelek, plačo so ji povišali za sedem lir. Sedem dni je mislila na to. To misel so spremljale neke sanje. Prejela je denar, zdelo se ji je, da še nikoli ni bila tako bogata. Nikoli ni kupovala, ni poznala vrednosti denarja ne blaga. Ali ne bi za te srebrnike lahko kupila pol sveta? Ali vsaj srečo. Vsako soboto je bila strašno nemirna, dokler denarja ni izročila materi. Tistega večera je njen nemir zamamilo nekaj drugega. Stopila je v prodajalno, nato v tobakarno . . . Ko je bila zopet na ulici, jo je zgrabilo za srce. Občutila je trpko zavest greha. Kakor da je nekaj ukradla. Pravili so ji, da je njene plače še zanjo premalo. Za hrano, za posteljo, za obleko. Materine in očetove tožbe o trdoti življenja je sprejemala ko krivičen očitek. In vendar . . . Polagoma so ji druge misli zamamile in ubile žgočo zavest. Tedaj se je znova prebudila v nji. Če bi bili z materjo sami, bi ji morda povedala resnico. Morala je lagati.

„Prihodnji teden“, je rekla.

Vzela je kos lista, ki ga je bila Amalija brsknila po mizi, in se zastrmela v neko notico. Brala je o nekem mladeniču, ki je obupal nad življenjem. Pa se je komaj zavedela, kaj bere . . . Mati je vzela denar in ga zaklenila v predal.

„Vsako stotinko bomo krvavo potrebovali“, je rekla s poudarkom, ko da bere laž na hčerinem čelu. „Zdaj, ko se je z Amalijo tako zgodilo.“

Modesta je dvignila glavo. Grenek vtis zaradi laži je skopnel v začudenju. Torej se ni motila? Mračno vzdušje, ki je ležalo nad družino, je imelo svoj globoki vzrok. Obšla jo je grenka slutnja. Prebiral je obraze ko strani z zagonetno pisavo popisanega pisma.

„Kaj pa je?“ je plaho zadrhtelo iz nje.

Tišina. Še pogledali je niso. Dijaček se je tiho zarežal in s poniglavim pogledom premeril očeta in sestro. Ta molk je bil ko breme, pod katerim so se rušile Modestine najdrznejše sanje. Slednjič je izpregovorila mati. Da je Amalija izgubila službo. Vedno več jih odpuščajo. Že

mesec dni je to vedela, a je molčala. Upala je, da najde kaj drugega. Danes, ko je prinesla zadnji denar... Mati si je s težko, uvelo roko segla preko obraza.

Amalija ni dvignila pogleda. Modesta je prebiralala poteze na njenem obrazu, ko da jo izprašuje. Ali je mar to edino, kar jo grize? Zdelo se ji je, da njen obraz govori več, nego je povedala mati. Vendar je občutila, kako ji je nekaj podmolkega, razjedajočega leglo na srce. Neka predslutnja. Kadarkoli je v družini nanesel pogovor na revščino, se je skoraj razsrdila. Denar je v takih trenutkih naravnost sovražila. Nikoli tako kot v istem hipu. Mržnja slabiča do neke višje sile, ki mu izsesava telo in dušo. Bilo je prvič, da se je tiho vprašala: kaj zdaj? Po očetovi bolezni je mati hodila v tovarno. Delo se je krčilo od dne. Na cesto je niso vrgli, a zaslužila je komaj toliko kot Modesta. Na očeta ni bilo mogoče računati. Zdelo se ji je, da se iz vseh mračnih kotov kuhinje odpirajo čeljusti gladne zveri. Beda! Modesta se je bala ozreti. Obšla jo je mrščavica... Strmé je upirala oči v časnik, črke so ji poplesavale pred obrazom. Mračne slike, v katere se je ujela neka druga misel in jih je razganjala. Modesta se je je sprva otresala, a je ni mogla odgnati. Ko začarana melodija se je polastila njene duše. Neka mrka, grešna zavest radosti in nesreče. Na usta ji je legal nasmeh, ki ga je vsakokrat le stežka zatrla. Mislila je na Amalijo. Zaslužila je petkrat toliko kot ona. Ni dajala vsega materi, kupovala si je obleke, svilene nogavice in cigarete. In vendar so ji bili hvaležni, gledali so jo ko Boga. Bila je njihova hraniteljica. In ona se je tega zavedala. Vsak dan bolj. Prenašali so njene kaprice, nihče ji ni rekel besede, če se je pozno v noč vračala domov. V hišo je pripeljala zaročenca, ki je vihal nos in ni vedel, kam bi sedel, da bi si ne umazal polikanih hlač. Modesta jo je občudovala. Hkrati jo je zavidala. Ni se mogla otresti tihe mržnje do nje. Saj je pasla vsak njen korak, še vsako besedo, norčevala se je iz njene plače... O! Zdaj je bilo tega konec. Ta zavest je bila močnejša ko zamolkel strah pred bodočnostjo. Saj je slišala — mati se je zdaj zanašala le na njeno plačo, na vsako stotinko. Smešno majhna vsota, a vendar... Zdaj je bila ona njihova hraniteljica. In mati. In se je za trenutek pokesala, da je bila stopila v prodajalno. Obšla jo je druga misel, ki ji je za hip omračila ponos in radost. Rahlo ji je klonila glava. A jo je znova vzravнала. Ni več skrivala nasmeha.

V kuhinji je vladala tišina. Mati je postavila večerjo na mizo. Na krožnikih se je kadila redka omaka, ki je komaj dišala po mesu. Tudi večerjali so tiho. Slišati je bilo le zvenk vilic, komaj slišno mlaskanje ustnic.

„Polenta je prižgana“, je omenil dijaček.

Mati ni mogla prenesti očitkov. Z ostrim pogledom je ošinila sina.

„Še take ne bomo imeli.“

Dijaček je stisnil glavo med rame. In zopet je bilo vse tiho. Glave so jim klonile, kot da jim nevidne zveri čepijo na tilnikih. Oče je topo razmišljal med jedjo. Nenadoma se je odhrkal.

„Pa odpravnino ti bodo izplačali?“

„Koliko pa bo tega?“ so se Amaliji trgale besede iz grla. „Ena mesečna plača, nato še polovica ... potem je konec ...“

Vsaj to. Oče je nekaj zamolklo zagodrnjal. Niso mogli vedeti, ali je izrazil zgražanje ali odobravanje. Mati ga je pogledala, naj molči. Opazila je bila, da Amalija stežka zadržuje jok. Oče je dolgo molčal. Jedel je brez teka, ko da opravlja neprijetno dolžnost. Na čelu so se mu nabirale gube.

„Pa Bizjak? Nič več ga ni videti.“

Ko je oče omenil Amalijinega zaročenca, so vsem zastali požirki v ustih. Amalija je nehala jesti, z vilicami je brskala po ostanku omake ... V ljubezni ni imela sreče. Pred leti je imela fanta, ki ji je nenadoma umrl, a ni dolgo žalovala za njim. Preden je minilo leto, se je že blazno zaljubila v drugega. Dala se mu je vso, a on jo je lahkoživo jemal, dokler se mu je poljubilo. Šel je svoja pota, a Amalijo so morali stražiti, da si ni kaj naredila. Nato je hodila mračna okrog, moških se je izogibala. Pa je bila njena narava močnejša od njene potrnosti ... Bizjak je bil še mlad fant, komaj starejši od nje, s plešo nad čelom. Domišljjav, rad se je hvalil, iz sivih oči mu je gledala lokavost in mrzla preračunavost. Začel je zahajati v hišo, veljal je za njenega zaročenca. Zadnje čase je izostal. Amalija je hodila skoraj vsak večer na ulico, neredno se je vračala, strašno razburjena. Starši tega niso opazili. Le Modesta se je prebujala zaradi njenega besnega razmetavanja po sobi, škrtanja in vzdihovanja. Zdelo se je, da je v nji več srda nego bolesti. Kakor da ga ni resnično ljubila ... Tudi v tistem trenutku je bilo v njenih očeh več jeze in sramovanja ko žalosti. In več očitovanja. Naj molčijo o tem. In kakor da so jasno zaslutili novi vzrok njene potrnosti, jim je zadrnilo grla.

Amalija se je zbrala. „Nocoj se bova videla.“

Bilo je očitno, da ni hotela popolnoma razgaliti duše. Sledil je molk. Mati je uporno strmela v krožnik, roka se ji je tresla. Kaj je mislila?

„Saj bi se lahko vzela“, je oče vpletel misel na misel, neizprosno grebel v rano. „Dovolj je stara.“

Amaliija je sunila krožnik od sebe.

„Molči!“ je revsnila mati.

„Zakaj bi molčal?“ se je oče razburil. „Človek se ne more vse življenje samo ženiti. . .“

Ali se hoče Amaliije iznebiti, da bi bilo manj ust v družini? Morda ni tako mislil, a so vsi tako razumeli. Amaliija je nervozno zgibavala prtič, ustnice so ji trepetale, a ni dvignila pogleda. Modesta je grebla v skrivnem predalcu svojega srca. Ali bo opojni začetek njene tihe ljubezni prav tako klavrno končal? Ni marala, da bi kdo le z enim očesom pogledal v skrivnosti njene duše. Amaliija se ji je zasmilila. Pa saj je bila sama kriva. Čemu ga je vodila v hišo, da jo je, objesten kot je bil, vpričo vseh poljubljal? Tako smešno! Bržkone se je dijaček prav tega domislil, ko je nenadoma planil v smeh.

„Ven!“ je zarohnel oče.

Vznemirjalo ga je nekaj drugega. Pa je komaj čakal, da se je nad kom znesel . . . Karl se je molče dvignil in stopil skozi vrata na hodnik.

Oče je nehal jesti in si je obrisal brke. Poiskal je konec cigare in jo prižgal. Sivkast dim mu je ovijal glavo, rjave oči so nejevoljno prebadale drugega za drugim. Zagnal je suh kašelj, da je postal ves rdeč v obraz. Mati je brskala po krožniku in nosila drobtine v usta. Amaliija je stiskala ustnice. Nihče se je ni upal pogledati. Bridka resnica, da nesreča nikoli ne prihaja sama. Že drugi mesec se je borila in upala. In molčala. Zdaj se ji je zdelo, da sedi gola pred domačimi. Planila je v jok. Ta jok je še zgostil tesno vzdušje, ki je viselo v prostoru. Modesta bi se bila najrajši dvignila in pobegnila. Bilo ji je, ko da vse njene sanje, ki jih je gojila, vsa njena pričakovanja, ki jih je polagala na ta večer, leže pogažena pod njenimi nogami. Ne, nocoj ne bo več stopila na ulico. In morda tudi naslednji večer ne. Nikoli več. Bilo ji je nenadoma strašno bridko, da bi bila zaplakala tudi ona . . . Amaliija se je dvignila in po vsem telesu drhteča odšla v sobo.

„Lahko bi bil molčal“, je rekla mati očetu. Pobralla je posodo in šla pomivat.

Oče se je težko odhrkal. Stopil je do vrat in poklical fanta v kuhinjo. Dijaček je sedel za mizo in malomarno listal po knjigi.

Modesta je obsedela z rokami v naročju. Večni nasmeh na njenem obrazu in v očeh se je umaknil turobnosti. Le polagoma, v odtenkih, ji je zopet izginjala. Svetle misli in čuvstva so le počasi, kaplja za kapljo, pronicale vanjo. Dvignila se je in stresnila z glavo, ko da je hkratu vrgla s sebe vse mučne občutke.

Odšla je v sobo. Amaliya se je bila že najokala. Dvignila se je s postelje in se nekam začudeno zazrla v sestro. V njenem pogledu je tlela rahla želja, da bi se ji razodela. Pa ona Modesti nikoli ni zaupala svoje duše. Imela jo je še za otroka. Kakor da je sedemnajstletna deklica v resnici še otrok. Modesta se je namrdnila, sedla in vzela v roko šivanje.

Delo je ni veselilo. Njene misli so begale drugam. Pa ona se ni smela ganiti, dokler sestra ne odide. Bila je od trenutka do trenutka nestrpnejša. Amaliya se je česala in dolgo stala pred zrcalom, kot da se opazuje. Modesta jo je ošinila z bežnim pogledom. Zdaj je imela drugačen izraz na obrazu. Neko obupno odločnost. Znova se ji je zasmilila, a je čutila, da njen obraz ne izraža sočutja. Vse nekaj drugega. Zopet se je čutila lahko. Tesno ozračje kuhinje se je razblinilo... Amaliya se je nenadoma zdrnila iz samoopazovanja in se naglo oblačila za ulico. Nališpala se je kakor za nedeljo. V njenem obupnem prizadevanju, da bi si polepšala telo, je bilo nekaj bridkega.

Slednjič je odšla. Modesta je prisluhnila. Ko je zaslišala njene korake že na ulici, se je dvignila in sprožila roke. Od neznanega koprnenja je vsa gorela. Pa je zopet sedla in zastrmela v steno. Objel jo je nemir, strah. Rada bi bila planila, letela ko na perotih, a ni imela moči. In ko da še enkrat vse razglablja, je mislila na dogodke zadnjih tednov... Na dni, ko se je začejala pomlad.

Drevored kostanjev. Danes so že odcveli, svetlo zeleno listje je potemnelo. Takrat pa se je komaj odpiralo popje. Bilo je neko nedeljo, ko je stopala po njem sama, čisto sama. V duši je nekaj tlelo — česa je pričakovala? Zašla je na polje, se z vso dušo potapljala v nejasne dekliške sanje... Zal, plavolas fant ji je prihajal nasproti. Skoraj tako kot se bere v knjigah. Ogrnjen je bil v oguljen plašč, a ona tega ni opazila. Videla je njegovo blede obličje in sinje oči. Kaj je velo od njega? Čudno, je pomislila, on hodi sam, a jaz sama. In zdelo se ji je, da ne more iti mimo njega kakor mimo drugih ljudi in ga mirno pogledati v oči. Stopila je s poti in trgala cvetice. Telo ji je spreletelo nekaj žgočega. Neka žeja, ki jo je občutila v slednjem vlakencu svojega telesa. Glej, fant je obstal in jo gledal. Da bi že šel mimo! Ali da bi se zgodilo karkoli... Pristopil je. Če mu dovoli, bo tudi on trgal cvetice. Pri tem mu je rdečica zalila obraz, a je znova pobledel. Ošinila ga je s pogledom, v katerem je ležalo nekaj globljega kot radovednost. Seveda mu dovoli. Kako naj mu to zabrani? In vsa je gorela v lica. Bilo ji je, ko da izgublja razum. Ne da bi se tega prav zavedala, je smukala cvetice in travo, vse vprek. Ko ji je podaril šopek, je opazila njegove

blede, brezkrvne roke. „Ali ljubite cvetice?“ Pokimala je. Povezavala je marjetice, da bi ga ne bilo treba gledati. Pa bi bila tako rada zatopila vanj svoje oči. „Tudi — če jih kdo drugi trga za vas?“ Pogledala ga je in se zasmejala. Kako so mu blestele sinje oči! Bil je nemiren. Modesta je približno uganila, kaj misli, a se ni upala vdajati sanjam. Vroč val ji je zalil srce. „Saj mi jih še nihče ni trgal“, je izjecljala. Fantov obraz je preletel bežen nasmeh, obtičal v kotu ustnic. Stopila sta na pot in molče hodila drug ob drugem. In tedaj se je Modesti zdelo to tako naravno, kakor da sta že dolgo tako hodila. „Kako vam je ime?“ Vprašanje jo je prešinilo, ko da je prišlo iz globine neke sladke melodije. Povedala mu je. Njemu da je ime Felicijan. Felicijan! Nenavadno ime, a ona je tako ljubila vse, kar je bilo nenavadnega. Šele tedaj se je zavedela, da gresta proti mestu. Preplašila se je. Če bi jo srečal kdo izmed znancev? A na tihem si je želela, da bi jo videli vsi ljudje... Na razpotju sta si podala roke, odšla vsak na svojo stran. Nič si nista rekla, če se bosta še videla. A sta si brala v očeh, da se bosta še srečala, jutri, pojutrišnjem...

Modesta se še nikoli ni tako globoko zavedala sladkega nemira kakor tistega dne. Ni mogla spati. Mislila je, sanjala z odprtimi očmi. Porajali so se ji prividi in ugašali. Ječala je in se premetavala po postelji. In vendar je bila srečna... Pa saj tega skoraj ni mogla verjeti. Ali ni bil samo trenutek? Oklepala se ga je z vso dušo, kot da ga ne sme izgubiti... Drugi večer ji je noga kar sama krenila skozi drevored. Do razpotja, na katerem sta se bila ločila. Po cesti, po kateri ga je videla odhajati. Bilo ji je, kakor da njegova sled še živi pod drevesi. Neki vonj, ki ga je željna dihala in vsrkavala. V ljudskem vrtu je prehodila vse steze med gredami, na katerih so poganjale cvetice, a ga ni našla. Sami tuji ljudje. Ko izgubljena je zablodila po mestu, že so prižigali luči... Tisto noč se je njen nemir spremenil v muko. Spala je in se znova prebujala. Bilo jo je groza ob misli, da bi morala živeti to bedno, prazno življenje do smrti, in bi ga več ne srečala. Ali je res vse, kar človek lepega doživi, le slučaj? Utrinek v noči? Saj tako življenje bi ne imelo smisla. In če hodi z drugo? Zvila se je v prej neznani bolečini in težko dihala. Ne, ne, saj ni mogoče. Njegove sinje oči so bile kakor vera sama. In ona jim je verjela.

Tretji dan ga je našla. Stal je ob gredi in z bridkostnim izrazom na obrazu zrl na cvetice. Vsa je vzplamtela, ko ga je zagledala. In se je sramovala. Saj bo spoznal, da ga je iskala. Okrenila se je in prisluškovala, ali hiti za njo. Dà, dà! „Dva dni sem vas pričakoval...“ Hvaležno ga je pogledala. Tožen izraz na obrazu mu je izginil. Pijane

noge bi mu bile sledile, kamorkoli bi jo bil vodil. Sedla sta na klop v zatišje zelenega lovorja. „Ali večkrat prihajate sem?“ je vzdrhtela. Dà! Skoraj vsak večer. In ona? Ne, ona je prišla le slučajno. Ona hodi na delo. Nato sta umolknila. Pogledi so se jima izgubljali na večernem nebu za drevjem. Misli, misli. Kri se jima je pretakala strastno prebujena, nemirna. „Tikajva se! Vikanje je tako — tuje...“ Modesta je gledala v bombažaste nogavice. Na kolenu so bile zašite. Nategovala je kratko krilo, da bi jih zagrnila. Moj Bog, kako je bila raztresena! Dà, lahko se tikata. Po srcu ji je bil tako blizu, a obenem tako vzvišen, da ga je kar oboževala. Kaj ji je govoril? Glas mu je bil skoraj tih, trgal se mu je ko nit. Vsakdanje besede so bile zanjo pesem. Mimo so hodili ljudje. Ob vsakem se je zdramila. Znanec? Pa se je znova potapljala v sanje.

In vendar je bila po tem sestanku rahlo razočarana. Nista se še približala kdo ve koliko. Prazne besede. Duši sta stremeli druga k drugi, vendar sta še hodila vsaka svojo pot... Nekaj večerov ni prišla. Kakor da se je nečesa bala. Podoživljala je vsako kretnjo, vsako besedo tistih trenutkov. Vse so ji bile važne, prepojene s sladko skrivnostjo. Že čez nekaj dni je njen nemir naraščal, prekipeval. Njena noga je zopet krenila v ono smer. Šepetala si je, da ga ne bo našla. Le zato, da bi ne bila preveč razočarana, če bi ga res ne bilo. Tega se je bala. Pričakoval jo je. Vsak večer. Pa ji nič ni očital, otroško se je je razveselil. Na licih mu je sijala žgoča rdečica. Modesta jo je gledala ko novo razodetje. Sedela sta na klopi. Roke so se jima nehote dotaknile. Pa sta jih naglo umaknila, kakor da sta se spekla. In nato vsakdanje besede, ki so zakrivala nekaj drhtečega v njunih dušah. „Koliko ti plačujejo za delo?“ Prvič je občutila, kako je njena plača smešno majhna. Zasmejal se bo. Pa se ni zasmel. Pogledala je na njene delovne roke, ki so ji ležale v naročju, nato se je trpko zamislil. Z neko skrbjo se je zazrla vanj. Plahemu čuvstvu njene ljubezni se je primešala vsakdanjost, ki ji je ko teža padla na dušo. „Pa ti, kaj delaš?“ ga je vprašala. Zdrznil se je, kot da ga je ranila. „Že dve leti sem brez dela.“ In zdelo se ji je, da ji ni povedal vsega. V njegovih očeh se je skrivalo nekaj, česar ni mogla do kraja doumeti. Videti je bilo, kako se zaman bori proti senci brezupa, ki mu je legel na obraz. Na ustih mu je ležal nasmeh, trd in trpek ko lesnika. Modesti se je čudno zadržnilo v grlu. Nikoli si ni želela bogastva. A v tistem trenutku si je zaželela takega kupa denarja, kot ga je sploh mogla objeti njena domišljija. In vsega bi mu stresla v naročje. Pomagati mu je hotela vsaj s svetom. „Pa bi šel drugam za delom.“ Pogledal jo je s trudnim nasmehom. „Ali želiš, naj grem proč?“

Ne, ne. Tega ne. Saj tako ni mislila. Pa saj bi ona šla za njim. Besede so razgalile njeno čuvstvo. Skoraj se jih je sramovala. Felicijan pa se je zasmel od radosti, pogladil je njene črne lase. „Otrok!“ Dà, njegovo dete in njegova mati. Rada bi mu bila vse . . . Tisti večer sta nekoliko več govorila. Nekaj nevidnega, brezupnega je viselo med njima in ju je plašilo. Pa se duševno še nikoli nista tako zbližala. Še bi ga rada vpraševala. O vsem. Pa se ni upala. Povedal ji je, da živi pri materi. Nič več. Njegovo življenje, njegova bolest ji je bila zakrita ko pokrajina v meglo. Pa saj je bilo tako lepše. Čutila je z njim. Bil je ko zrcalo, v katerem je zagledala lastno revščino. Odganjala je misli nanjo.

Sestanki v mraku so ji postali vsakdanji kruh. Edina radost, ki jo je držala z obema rokama in si je ni dala vzeti . . . Posedala sta na klopi, se nasmihala, a nista govorila o ljubezni. Čemu? Če sta govorila o čemerkoli, o delu in o bedi, je zvenela pesem iz njunih glasov in ju je polnila do vrha. Nista se še poljubila. Njene ustnice so drhtele ko deviška zemlja. Še sanjala je o tem. Poiskale so se le njune roke, zamišljena sta se zrla v daljavo in molčala . . . Tako sta nekoč dolgo sedela. Že je legel mrak med drevesa, ko se je Modesta nenadoma preplašila. „Iti moram.“ Felicijan ni bil še nikoli tako trpko zamišljen, tako zagonetno žalosten kot tisti večer. „Ali res moraš iti?“ se je bridkostno izvilo iz njega. In ona ga je gledala. Razumela ga je. Hrepenela sta po mraku, ko leži svet ko zabrisan v temi in sta sama s seboj. Po trenutkih, ko ni treba besed, ko stisk roke več pove kakor popisana knjiga. Dà, dà! Modesti je bilo hudo. Dà, ona mora iti. Še sestra mora biti ob tej uri doma. „Pa sestra lahko po večerji odide . . .“ Dà, res. To ji je bilo težko priznati, kakor da je nekaj sramotnega. „Ali res ne moreš priti? Ob progi bi se sestala . . .“ V njegovem glasu je bila obupna žalost, ko da jo z vso silo tišči v rokah, a se mu ona za vedno izmika. Ne, ne. Ona ne more priti. Morda kdaj pozneje. Vsa je gorela in trepetala. Čutila je, da bo ostala. Pa se mu je iztrgala in skoraj tekla. Na ulice je že legal mrak. Ozrla se je. Še vedno je stal na mestu . . .

Ob tem spominu se je Modesta nenadno dvignila. Čutila je udarce srca kot takrat, ko je upehana pritekla domov. Kod je hodila? Molčala je, ni marala lagati. Ko je sestra odšla, se je vrgla na posteljo in se razjokala. „Človek mora imeti kaj od življenja . . .“ Bila je obupana, a valovi skritih želja v duši ji niso nehali šumeti. In je sklenila: pride! Pa se je bala, kot da sluti neko razočaranje . . . Ta bojazen jo je razjedala še v tistem trenutku. Otresala se je tesnega vzdušja, ki je tisti večer leglo na družino, a je vedno znova prihajalo vanjo. Bridko je

občutila neko črno zlo, ki sedi na ljudeh in jim davi še spanje in smeh. In sega še v srce in dušo. In v najsvetejše.

Kakor da se bori proti nevidnim strahovom, je udarila z nogo ob tla. Ta sveta jezica, ki ji je pognala kri v obraz, jo je opogumila. Za hip je posluhnila. V stanovanju je bilo vse tiho. Na ulici topot korakov. Skočila je k postelji in potegnila ovitek izpod odeje. Razvila je nogavice. Pri luči si jih je ogledovala ko svetinjo. Iz umetne svile, najcenejše, a so se tako čarobno prelivale. Kakor pobožna ženica, ki se v vsakdanji obleki ne bi upala stopiti v cerkev, se Modesta ni drznila v bombažastih nogavicah v skrivnostni mrak pod kostanje. Nedeljske obleke si tako ni upala obleči.

Obula si jih je z vso naglico in si nataknila boljše čevlje. Stopila je po sobi, čutila se je prerojeno. Pred zrcalom si je popravila lase... Roke so ji nenadoma zastale. Neke mračne, bežne slike so letele mimo nje. Že jih je odločno odgnala. Iz njih se je izmotalo nekaj svetlega, pojočega, doslej spečega v srcu. Vzela je torbico.

V sobi je ležal oče na postelji. Ni spal, tiho je ždel v temi in razmišljal. Na stenah je še vedno trepetala mračna svetloba z ulice. Mati je brisala ognjišče. Na nji je vse podrhtevalo ko izobešena obleka v sapi. Ni se ozrla. To ni nič nenavadnega, če stopi na hodnik. Nekateri večer je obiskala Lavro, ki je stanovala v isti hiši. Le dijaček se je ozrl v njene noge, odprl na široko oči in usta. Ošinila ga je s srditim pogledom. Nato je stopila skozi vrata, kakor da gori za njo.

Na temnem hodniku je postala, srce ji je divje tolklo. V kuhinji je bilo vse tiho. Brez sape je tekla po temnih stopnicah na ulico. Hodila je naglo, ni se upala ozreti. Slišala je odmev korakov — ali ne hodi nekdo za njo? Ozrla se je in se preplašila lastne sence. Nikogar ni bilo.

Hodila je počasneje. Šele tedaj je jasno pomislila, kam gre. Obšel jo je strah, pomešan z bridkostjo. Ne strah pred domačimi. Pred neznanim; strah človeka, ki bo prvič stopil v tuje svetišče. Obenem jo je razganjala radost. Radost in strah v enaki meri. In še ni mogla verjeti. Ves čas je bolj verjela kot v tistem trenutku. Še zjutraj, ko je odhajala z doma. In opoldne. In vendar si je nekako želela, da bi karkoli preprečilo njeno namero. Prejela je plačo in hitela v delavnico. Če najde Lavro, bo odšla z njo domov. Ni je bilo. In je stekla po stopnicah, da bi je ne videla katera izmed tovarišic. Ko je stopila na ulico, je obrnila korak proti domu. Pa je obstala. Ali je iz vonja cvetic, ki je prihajal bog zna odkod, velo nekaj tako mogočnega, da jo je zaneslo proti drevoredu? Prišla je do razpotja in se je hotela vrniti. Pa je ko v sanjah krenila proti javnemu vrtu. Pred njo se je zibala gospodična, a ona je

zastrmela v njene nogavice. Kako je lepa! Zavist ji je zaključevala v srcu. In ljubosumje. Če bi jo srečal Felicijan? Dvignila je glavo in strela lase. Nato je hitela, hitela. Nova misel ji je obtežila noge. Kaj naj mu poreče? Od dne, ko mu je bila utekla, je ni več vabil na sestanek v mraku. Bolj ko je v nji zorela želja po tem, trdovratneje je molčal... Našla ga je sedečega na klopi. Bil je nemiren, preko lic so se mu vlekli ostre poteze, a oči so mu obkrožali črni kolobarji. Pa ona ni opazila tega. Preveč je bila zatopljena vase. Le enkrat se je zazrla v njegovo zagonetno žalost. Zazeblo jo je v srce. Mislila je, da ga razume. Segla bi bila v torbico in mu dala ves denar. Še nikoli ga ni videla kaditi. A kajenje se ji je zdelo tako moško. Hodila sta med gredami. „Danes so mi povišali plačo“, je izbleknila. Te besede so bile tisti večer strašno tuje njegovemu srcu. Ali ne bi sedla? „Ne, nocoj moram iti.“ Dolg pogled se je vsesal vanjo. Molk. Ali ne poreče, naj pride v mraku? Ne. Le oči, ki so ta večer izražale nekaj neznanega, so jo požirale. „Saj se lahko potem vidi“, je zaječala ko iz obupa. Nato bi bila zaplakala. Kaj si bo mislil! Zardel je, a ona je pobegnila. Ni razumela, kaj je klical za njo.

Morda ga ne bo, je zdajci pomislila. Klonila je glavo. Ostalo bi ji samo mračno vzdušje dóma, črne stene, ki vpijejo od jutra do večera. Pride, si je prigovarjala. Zakaj ni počakala odgovora? — Po ulicah so hodili ljudje. Uživali so pomladanski zrak, srkali vonjave. Obločnice so širile svetle kroge mrtve svetlobe. Dva zaljubljenca, šepet besed. Če pride, prav, a če ne... Ko da je vse postavila na eno kocko. Srce ji je razbijalo. Platane z belimi lisami na lubju. Zeleni listi, sence. Če bo do onih hiš pet dreves, pride. Šest — ne bo ga.

Pritisnila je roke na srce. Ni ga bilo. Nenadno se je iztrgal iz velike sence drevesa in je naglo prihajal nasproti. V večerni luči se ji je zdel drugačen. Bajen. Smeh mu je ko režeca se maska visel na obrazu. Zdaj je hodila počasi, ko da se je nenadoma nečesa zbala.

„Mislila sem, da te ne bo“, ji je zadrhtel glas. Bila je vsa omotična. In je naglo popravila besedo: „Ne. Mislila sem, da me ne boš tako dolgo čakal.“

„Čakal bi te do polnoči.“ Hvaležno ga je pogledala. „Kam? Po mestu?“

„Ne, ne med ljudi“, je strastno zašepetala.

Rdečica ji je zalila obraz. Da bi je le napačno ne razumel! Krenila sta po dolgem kostanjevem drevoredu. Po cesti, ki se je vlekla ko v večnost in ob kateri so gorele redke luči. Pod košatimi krošnjami je bilo

mrtvaško tiho. Ta tišina je vzbujala grozo, a iz nje je vela neka posebna lepota. Pozaba vsega, grobna samota. Na desno in levo so se cepile poljske poti. Dišalo je po pokošeni travi. Iz dalje se je oglašal čuk. Pod cesto je v strugi komaj slišno tekla plitka, umazana voda.

Nekaj časa sta hodila molčé. Za njima so ostajale hiše, šum mesta, svetloba mesta. Pred njima se je v daljavi vlekla črna veriga gora... Modeste ves čas ni popustila neka omotica. Saj se je komaj zavedala, kaj se godi z njo. Zazibala se je ko pijana in se zdrznila. Ob luči ji je Felicijan pogledal v obraz. Na njem se ni izražalo samo drhtenje žejne duše. Na izmučenih licih, v medlem blesku oči, še v drhteči hoji se ji je poznalo mračno vzdušje dóma. Zdelo se je, da se kakor ranjen ptič trga iz vsakdanjosti, hoče v višine, a ne more vzleteti.

„Kaj ti je? Modesta!“

Vzdrhtela je. V njegovem vprašanju je zdajci zagledala svoj obraz kakor v zrcalu. Sprva mu je hotela vse zatajiti, kot ji on ni zatajil svoje bolečine. Pa ni mogla. Vendar je dolgo molčala. Noge so ji uporno tolkle po cesti.

„Doma je tako težko“, je z muko iztisnila skozi zobe. „Prej ne, a nocoj...“ Govorila je jecljajoče, zmedeno. „Saj to se mene... naju ne tiče... a ne vem, kako...“ Beseda ji je nenadoma obstala.

Zakaj mu to pripoveduje? Zakaj mu razkriva bližnjo bedo, zgodbo sestrine ljubezni? Da bi si olajšala dušo? Pogledala ga je plašno, a on je molčal. Pred njim je šla senca, ki se je daljšala bolj in bolj in se izgubljala v mraku. „Ah!“ Dvignil je bil obraz in vzdihnil. Kakor človek, ki vse življenje posluša eno in isto pesem in mu že dela bolečino. Iz zopet je skozi napol zaprte veke zastrmel v mrak, kakor da gleda drugim nevidne stvari. Ustavil se je in ji dolgo strmel v obraz. A ona je zrla vanj. Zdelo se ji je, da prodira v neke globine človeške uganke, a ji ne more do dna.

„Vidiš, to je življenje“, je rekel grenko. In nič drugega. Prsi so se mu uleknile, ko da mu ramena silijo skupaj. Zagnal je kratek kašelj, skril je obraz.

Modesti je bilo sladko in grenko. Zasmejala bi se bila, hkratu zaplakala. Zakaj ni skrila obraza, čemu sta začela govoriti o tem? Besede, ki so v tisti minuti odmevale, ko pijanske popevke v cerkvi. Bilo ji je, kakor da je njeno dekliško drhtenje zagrnilo nekaj temnega in ga ji je dušilo... Iz daljave je pritrepetala otožna furlanska popevka in jo zdramila. „O, kako lepa je ljubezen, ki mi v srcu gori...“ Modesta se je zdrznila. Čemu tako molčita? Rada bi bila zabrisala senco prejšnjega razgovora.

„Ali kadiš?“ ga je vprašala.

„Že dolgo nisem kadil.“

Z drhtečo roko je segla v torbico in mu ponudila cigaret in vžigalice. To je bila kupila iz čistega, otroškega srca, da bi ga razveselila.

„Ti kadiš?“ se je začudil.

„Ne. To sem zate kupila.“

Že je bil iztegnil roko, a tedaj jo je nenadno umaknil, ko da se je opekel. Nekaj trenutkov je stal kakor okamenel in jo gledal. Če bi bil dan, bi bila Modesta opazila, kako mu je kri zalila obraz. Mešani občutki začudenja in užaljenosti so mu goreli v očeh. Še se je boril v sebi. Nato se je nenadno razburil.

„Zakaj si mi to storila? Nočem, da bi mi kaj darovala, ko si sama uboga ... ko ti tudi jaz ničesar ne morem dati ... Modesta, tega nočem!“

Bil je tako razvnet, da so se mu zatikale besede in je krilil z rokami. Modesta je obstala s cigaretami v rokah kakor od strele zadeta. V hipu se je zavedel, da ni prav storil. To ga je še bolj zmedlo. Odšel je z dolgimi koraki, kakor da beži pred seboj. Dekle je zrlo za njim, povsilo glavo in se borilo s solzami. Kaj je takega storila? In ona mu je hotela ponuditi še drobiža, ki je bil ostal. Ni vedela, kaj naj stori. Pobegnila bi bila, a je obstala kakor priklenjena.

Tedaj je zaslišala korake. Dvignila je obraz, Felicijan se ji je naglo približeval. Stresnila se je, ko da se ga boji. Vse je končano, ji je zadrhtelo v srcu. Toda on je stopil k nji in ji položil roko na ramo. Oči je imel vročične.

„Modesta, razburil sem se“, mu je mehkeje, skesano zapel glas. „Darov ne maram, četudi sem ubog ... Saj me razumeš. Vem, da si to storila iz dobrega srca ... le zato bom nocoj kadil ...“

Vzel ji je cigarete iz roke, ki je bila ko premrla. Saj se je v hipu pomirila, poskusila ga je razumeti, a ji je grenek občutek ostal v prsih. Prižigala mu je cigareto, on je hotel tako. Bila je vsa zmedena, troje vžigalic ji je ugasnilo. Pri tem se je trpko nasmihala. A spregovoriti ni mogla. V svitu vžigalice je videla Felicijanov od zadrege spačeni obraz, ki je v trenutku ugasnil in se zagnil v mrak.

Felicijan je čutil, da je dekle ranil in da ona tega še ne more pozabiti. Približal se ji je in ji ovil roko okoli pasu. In ji je govoril. Pri tem je pozabljal na nekaj drugega, kar mu je ko vran sedelo na srcu in ga kljuvalo. Tudi Modestina tegoba je kopnela. Ob dotiku njegovega

telesa je čutila omamo. V srcu so se ji porajali občutki, ki ne morejo v besede. Nehote se mu je privila na prsi. Vseokrog je bil mrak, iz katerega je žarela le cigareta ko drobno, krvavo oko. Čutila je dih na svojih licih.

Tedaj se je Felicijan iznenada zdrznil in se vzravnal. Bledi obraz so mu spačile bolestne poteze. Zgrabil jo je za roko kakor otroka in jo molče vodil po drevoredu. Sledila mu je ko pijana, vsa začudena. Kaj se je zgodilo?

Ogorek cigarete je priletel na cesto, kjer je umiral v prahu kakor kresnica. „Nekaj ti moram povedati“, je rekel Felicijan zamolklo. „Vse dni sem mislil na to, posebno nocoj... a je tako težko povedati...“ Umolknil je.

Modesto je spreletela mrščavica. Prešinilo jo je tisoč slutenj, tisoč strahov.

„Kaj je?“ je dahnila komaj slišno.

Pomolčal je, ko da se še vedno bori v sebi.

„Modesta, saj se ljubiva, ne?“

Ni mu odgovorila, le vroče ga je stisnila za roko.

„In vendar mi postaja vsak hip jasneje, da bi te ne smel ljubiti, ne ti mene“, se mu je bridko izvilo iz prsi.

Modesta se je ustavila za korak, pogledala ga je s strahom ko blazneža. Nato se je oslonila nanj, kot da se boji, da ga bo v tistem trenutku za vedno izgubila.

Felicijan se je boril za besedo, kakor da je občutil ob tem vdanem, strastnem dotiku še večjo žalost. „Ne smeš me napačno razumeti. Slabo se izražam. Ljubiva se lahko... a kako dolgo, to ni odvisno od najine volje... Nikoli ne bom mogel biti popolnoma tvoj, ne ti moja...“

Besede so povzročale Modesti hujše muke kot Felicijanu. Njena duša je ječala kakor na natezalnici. Čutila je, da ji ne more povedati vsega. Napenjala je možgane do bolečine, da bi ga doumela.

„Saj bo sčasoma drugače“, je rekla, ko je mislila, da je prodrla v mrak njegovih besed. „Saj bo drugače...“

To je zvenelo tako iskreno, da se je Felicijan nasmehnil. Kruh? Kako je bila njena misel naivna! Gorje ima na tisoče globin.

„Saj ni tisto, kar misliš“, je nagnil glavo.

Okrenila sta se bila, sama nista vedela kdaj. Dospela sta do mesta, kjer je pod cesto tekla voda, ob straneh sta stala nizka zidova. Na enem izmed njih se je dvigal Janez Nepomuk in držal prst na ustih. Do njega so segali le medli prameni luči.

Felician se je ustavil in se oslonil na zid. Okameneli obraz mu je bil videti kakor objokan, prsi so se mu dvigale, ko da se mu nekaj strašnega pripravlja v notranjosti. Modesta je to čutila. Nekaj mrzlega ji je zavezalo grlo.

„Felician, Felician!“ je iznenada vzkliknila.

„Pomiri se!“ je strastno zašepetal. „Sedi!“ In ona je sedla. In nato ni mogla govoriti, le pričakovala je. Nekaj trenutkov je vladala globoka tišina. Felicianu je visela glava na prsih. Nato se je dvignil; obupno, tožeče je prišlo iz njega: „Bolan sem ... in nikoli več ne bom ozdravel ...“

Po teh besedah mu je suho zaihtelo v prsih. Modesta je bila prepadla. Nikoli ni pomislila, zakaj je tako bled, zakaj ima tako brezkrvne roke. Če je bolan, saj bo ozdravel ... Pa jo je njegova skrušenost tako globoko dojmila, da je občutila, ko da ji leži mrlič v naročju. Ni mogla spregovoriti. V srcu je zašepetala molitev, poklicala Boga na pomoč. Videla ga je sklonjenega, z rokami med kolena, kakor da ni niti trohice moči več v njem.

Minilo je nekaj trenutkov. Morda so bile minute. Ta molk je bil strašen. Dà, Modesta bi bila morala spregovoriti. On je morda čakal tega, a še ni imela toliko zbranosti in moči. Le roko je dvignila, pobožala ga je po licih ko mati otroka. Ozrl se je in se z muko nasmehnil.

Bilo je kazno, da mu je prvi val bolesti že uplahnil. Pomirila sta se. Zdelo se je, da zdaj lahko mirno gledata resnici v obraz in se menita. Modesta je umaknila roko, a Felician je govoril tako mirno, stvarno, kakor da ni nič nenavadnega na njegovi bolezni. Tako hladno, kakor je že večkrat sam pri sebi razmišljal in še ob predstavi groba ni občutil nikake groze.

„Jetika! Ta bolezen je v naši družini. Vsi so pomrli, le z materjo sva ostala.“

Modesta je čutila, kako se z obema rokama oklepa svojega in njegovega življenja. Ni izgubila upanja.

„Saj boš ozdravel.“

„Ne“, je odločno odmajal z glavo. „Prepozno. Pred letom morda, če bi ne bilo revščine v hiši. Tuji kraji, goré, jug, sanatoriji ... Reči, ki jih še sam ne poznam in razumem ...“

In se je na dolgo razbesedil. Modesta je pila njegove besede. Bilo ji je tako čudno, da ga je pravkar dobila, a ga mora že zopet izgubiti. Skozi njegove besede je pogledala v bedo, ki jo je na videz zastiral oguljeni plašč. Dà, ona ga je imela tako za gosposkega. Bil je revnejši od nje. In tedaj si je zopet zaželela denarja ... Sklonila je glavo.

„In jaz sem ti dala cigareto.“

„To nima več pomena. Zdaj, ko je jasno, da moram umreti, minuta več ali manj...“

„Ne govori tako, ko je tako strašno.“

„Temu sem se že privadil“, se ji je zdajci izpovedaval do dna. „Ni mi bilo več tako zelo hudo. Dokler nisem tebe spoznal. Nato me je glodalo od dne do dne hujše. Zato sem bil včasih tako čuden... in sem se za vsak nič razburjal... še nocoj... Z vso silo svoje duše sem hotel živeti. Pa me je prepričevalo prav o nasprotnem... Modesta!“

Gledala ga je, gledala, ko da še vedno ne more verjeti. V nji so se porajali mešani občutki usmiljenja, ljubezni... Ne bi mogla vseh razvozlati... Ljubezen je hrepenenje po večnosti, a zdaj se je morala z vso silo oklepati le tega trenutka. Zjutraj je bila še ko otrok, vsa v sanjah, a zdaj je nenadoma dozorela. Prvič je stopila čez prag življenja in pogledala v do tedaj neznane globine. Bolesti in strahovi, oroseni s svetlimi kapljami omame. Morda misli, da ga bo zdaj zavrгла. Pa ona ga je še bolj ljubila. Stokrat bolj, tisočkrat bolj. Kakor da so se čustva, ki so bila namenjena za vse življenje, zgostila v enem samem trenutku.

Privila se je k njemu in se ga oklenila.

Felician jo je zgrabil za roko. „Povedal sem ti“, je šepetal. „Če me zapustiš, mi bo hudo, a ne bom hud nate. Moj dih je strup... Ali se ne bojiš? Modesta!“

Ne, ona se ni bala bolezni ne smrti. Komaj se je zavedala, kaj ji govori. Rada bi ga bila potolažila. Mu dokazala, da je še življenje in sreča, četudi bežna. Naj ne govori tako. Položila mu je roko na ramo. Hotela je v višino, pod zvezde. Zaprla je oči, pozabljala na vse.

Izginil je svet okoli njiju, misel na smrt in siročino. Niti besede več o bolezni. Ne, ne, nikari! Bila sta sama pod nebom, šepetala sta, se pritišano smejala. Ustnice so jima gorele... In vse okrog je bila globoka noč, mrak in sence. Šum mesta se je polegel. Svetloba nad hišami se je zredčila, mrak je legal nizko nad strehe. S hriba se je oglasil jasni zvok zvoná, bila je ura.

Modesta se je zdramila iz sladke omotice. V nji je plalo nekaj silnega in jo zagrinjalo pred togo vsakdanjosti. Morala je domov. Spremil jo je do prve ulice, tam sta se poslovila.

„Jutri“, mu je šepnila. Zdaj se ni bala nikogar več.

Še enkrat se je ozrl, nato nič več. Morda je mislil, da je že odšla po svoji poti. Pa ona je še vedno stala na mestu. Gledala je za njegovo

senco, ki se je omahujoča vila med platanami, ko da se neznana misel bori v njem. Kreniti bi bil moral na levo, a je zavil na desno. Prešinila jo je misel, ogenj ji je šel po telesu. Videla ga je v obupu sključenega poleg Janeza Nepomuka. Čutila ga je v objemu — nekaj mu je neprestano stokalo v prsih. Nekoč je videla truplo mladeniča, ki je zaradi neozdravljive bolezni skočil čez most. Strjena kri in osteklenele oči... Pred njo je poblisknil tak strašen prizor, da so ji klecnile noge in je zajejala iz vse duše.

Šla je za njim. Ali ga bo dohitela? Ob tej misli je skoraj stekla. Nekdo ji je prihajal nasproti, hodila je počasneje, nato se zopet podvizala. Srečala je kočijo, avto. Prečila je cesto, zavila v stransko ulico. Na eni strani hiše, na drugi vrtovi. Felicijan je izginjal pred njo, ko da jo sluti za seboj in ji hoče ubežati. V srcu je klicala Boga. Bila je upehana, a je napenjala vse moči.

Drevored, ki je bežal iz mesta nekam na polje. Ob njem se je čez globino spenjal mostič z železno ograjo. Postala je in zrla med drevje. Pod kostanji je bil mrak, svetle lise luči, a človeka nobenega. Kam je izginil? Šele tedaj se je spomnila, da stoji nad globino, v kateri je iskalo odrešenja toliko obupancev. Obšla jo je temna bojazen, naslonila se je nad ograjo in strmela v prepad. Bele skale, med njimi umazana, smrdljiva voda. V prsih ji je obupno vzdihalo, kriknila bi bila.

Prišel je do nje vzdih in zamrl. Prepadena, začudena je dvignila obraz. Na bregu je med drevjem zagledala človeka, ki je stal vzravn, iztezal roke kakor bi telovadil in vdihaval nočni zrak. Zdaj pa zdaj je globoko vzdihnil, ko da ga to neznansko utruja. Bilo je videti, kakor da vsrkava življenje in se mučno prizadeva, da bi dosegel nekaj nemogočega.

Felicijan! Umaknila se je, da so jo zakrivale veje. Teža ji je padla raz dušo. Kako je bila neumna! Navdalo jo je novo upanje... Felicijan je prenehal vdihavati, roke so mu ko mrtve obvisle ob telesu. Kakor da je sprevidel nezmisel tega početja in molče trpi. Vzdihnil je. Nato je potegnil cigareto iz žepa in si jo prižgal. Sklonil je glavo in se počasi oddaljil.

Modesta je planila v ulico in skoraj tekla. Odmevi korakov so peli za njo... Na križišču je zagledala moškega in žensko. Noga ji je za hip zastala, nato je hitela dalje. Ni se ozrla.

„To je moja zadnja beseda“, je slišala trdi moški glas.

„In jaz ti pravim, da si ničvrednež!“

Ženski glas je izražal potrtoost in gnev. Modesta ga je spoznala in obstala. Objela jo je taka bojazen, da bi bila najrajši pobegnila. Slutila je trd, gnusen boj, ki se je vršil med sestro in njenim zaročencem. Nenadno spoznanje nečesa grdega ji je pognalo kri v glavo, jo navdalo s pogumom. Stopila je proti njima, ki sta jo bila že spoznala in umolknila.

Čemu se tako čudita? A zdelo se je, da je zaročencu olajšala slovo. Privzdignil je klobuk, pozdravil, a nato je s počasnimi, negotovimi koraki odšel po ulici. Držal se je poniglavo, kakor da pričakuje udarca.

Amalijsa se je z mržnjo v očeh zganila, kakor da hoče za njim, a je obstala. Nato je z jeznim pogledom ošinila sestro.

„Kaj pa ti tu ob tej uri?“

Modesta se je zdrznila. Pa se je naglo zbrala. Čemu se je zdaj še boji? „Veš kaj“, je rekla in nič več. Odšla je po ulici.

Čez nekaj minut jo je Amalijsa že dohitela. Šla je vstric nje, a je ni pogledala ne spregovorila. „Ne pravi tega doma“, je rekla čez dolgo. Na njenem obrazu je ležala mračna tegoba, ustnice so ji podrhtevale.

„Kaj pravi . . . on?“

Amalijsa je nekaj trenutkov pomolčala. Nato je izbruhnilo iz nje: „Kaj naj reče — falot!“ Okrenila je glavo, a Modesta je sklonila tilnik, kakor da jo tlači neka težka življenjska skrivnost. Ne more ji do dna.

Vso pot nista več spregovorili . . . V kuhinji je še gorela luč. Mati je sedela za mizo in krpala. Bila je vsa sključena, težke grudi so ji počivale na rokah, na nosu so ji viseli naočniki; dvignila je obraz in z očmi ošinila hčeri. Kaj je izražal njen pogled? Znova se je sklonila nad šivanjem.

Amaliji je začelo drhteti telo. Zdelo se je, da bo zdaj zdaj planila v neutolažljiv plač. Naglo je odšla v sobo. Modesti so odrevenele noge. Pred materjo jo je žgalo očitaneje v prsih. Zažejalo jo je. Popila je kozarec vode. Ko se je okrenila, je bil materin pogled uprt naravnost v njene noge.

„Kdo ti je dal te nogavice?“

Modesta je občutila, kakor da se ji podirajo tla pod nogami. Pogledala je na brata, ki je spal v kotu. On je povedal. Pa ga zaradi tega ni mrzila. Zdaj je zasovražila le nogavice, da bi si jih bila najrajši strgala z nog. Kaka bedasta misel, kakor da je vse odvisno od tega . . . Zbrala se je, še na misel ji ni prišlo, da bi lagala.

„Plačo so mi povišali, pa sem jih kupila.“

Mati je široko razprla oči, a nato se je sklonila tako globoko, ko da ji je temni strop legel na pleča.

„Če nam ti ne boš pomagala,“ je v žalosti in skrbi hripavo zapelo iz nje, „bomo morali za lakoto umreti.“

Modesti je samoočitanje ko igla presunilo srce. Nekaj trenutkov je stala, ni mogla spregovoriti. Nato je segla v torbico in položila na mizo ves ostali drobiž.

Mati ni dvignila obraza. Šele ko je hči prijela za kljuko, da odide, se je ozrla za njo.

„S kom si hodila tako dolgo?“

Modesta je z nemim obrazom gledala mater, ni ji mogla odgovoriti.

„Saj nič ne rečem“, je mati vedno počasneje vbadala šivanko. „Le glej, da se ti ne bo tako zgodilo kot Amaliji.“

Hči se je zavzela. Ali je materi en sam pogled vse razodel? Čutila je, kako tudi zaradi nje trpi, a se je ne upa pokarati. Ona je zdaj njihova hraniteljica. Na kolena bi se bila vrgla pred njo, a se je vzravnala. Oči so ji zagorele.

„Meni se nič ne more zgoditi“, je rekla tresoče. „Ne zahtevam nič takega kot Amalija ... Saj bo tako in tako umrl ... in ...“

Vzelo ji je besedo, borila se je z jokom. Ali ni že preveč povedala? Pa ni mogla drugače. Mati jo je gledala tako prodirajoče, da je bolelo. Ne, to ni bila več tista Modesta, ki je zjutraj s smehom odšla na delo ... Roditeljica se je sključila tako globoko, kakor da se je zrušila.

Modesta je zbežala od nje. Bila je vesela, bila je žalostna. Težko je čakala, da pride v sobo in se bo razjokala. Toda ko je stopila v temo, je zaslišala sestrin obupni, pritišani plač. Bil je ko silna, žalostna pesem, ki odkriva vse tajne globine. Občutila je nemo spoštovanje pred to človeško bolestjo. Torej ga je vendar ljubila?

Ni se potrudila prižgati luči. Slekla se je v temi, legla v posteljo in zaklopila veke. Skozi sestrino ihtenje je rahlo pronicala daljna nebeška melodija in ji je s sladkostjo vrhala dušo. Pozabljala je revščino, materine solze, še Amalijin plač ... Trenutek sreče, ki se ga je oklepala z vso dušo, je ko umirajoč plamen trepetal v nji.

Človek mora imeti kaj od življenja.

Z ulice je udarila popevka pijanca. Medla svetloba na steni je trepetala in ugašala v Modestini zavesti, ki se je omamljena pogrezala v spanje.